

مدل یابی اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در

دانش‌آموزان

زهرا تقی زاده شیده^۱، پریسا تجلی^{۲*}، دکتر زهره صادقی افجه^۳

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۱۵

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان انجام شد.

روش‌شناسی: این مطالعه مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند. نمونه پژوهش ۳۵۰ دانش‌آموز بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. علاوه بر فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی، برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های اشتیاق تحصیلی (فردریکز و همکاران، ۲۰۰۴)، جو مدرسه (لی و همکاران، ۲۰۱۷)، کیفیت زندگی (وار و شربورن، ۱۹۹۲) و خودتنظیمی (بوفارد و همکاران، ۱۹۹۵) استفاده شد. داده‌ها با روش مدل‌یابی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS-22 و LISREL-8.8 تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مدل اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان برازش مناسبی داشت. همچنین، جو مدرسه بر خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی اثر مستقیم و معنادار، کیفیت زندگی بر اشتیاق تحصیلی اثر مستقیم و معنادار و خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر مستقیم و معنادار داشت ($P < 0/05$)، اما کیفیت زندگی بر خودتنظیمی اثر معناداری نداشت ($P > 0/05$). دیگر نتایج نشان داد که جو مدرسه با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر غیرمستقیم و معنادار داشت ($P < 0/05$)، اما کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر معناداری نداشت ($P > 0/05$).

بحث و نتیجه‌گیری: طبق نتایج، برای بهبود اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان از طریق ارتقای جو مدرسه، کیفیت زندگی و خودتنظیمی آنان اقدام کرد.

واژگان کلیدی: اشتیاق تحصیلی، جو مدرسه، کیفیت زندگی، خودتنظیمی، دانش‌آموزان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی تربیتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران z.taghizade977@gmail.com.

۲. استادیار، گروه روانشناسی عمومی-استثنایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران ایران (نویسنده مسئول). P_tajalli@yahoo.com.

۳. استادیار، گروه روانشناسی تربیتی، واحد ورامین، دانشگاه آزاد اسلامی، ورامین، ایران. zsadeghi540@yahoo.com.

مقدمه

یکی از عوامل موثر در موفقیت و عملکرد تحصیلی، اشتیاق تحصیلی است که به علاقه و کیفیت تلاشی اشاره دارد که فراگیران برای انجام فعالیت‌های تحصیلی و تحقق اهداف آموزشی از خود نشان می‌دهند (Metzger, , et all, 2020). اشتیاق تحصیلی به میزان انرژی و تمایل یک فرد برای انجام فعالیت‌های تحصیلی و میزان کارایی و اثربخشی آن اطلاق می‌شود (Larson, Bottiani, Pas, Kush & Bradshaw, 2019). اشتیاق تحصیلی سازه‌ای چندبعدی شامل ابعاد شناختی، انگیزشی و رفتاری است که اشتیاق شناختی به تمایل جهت استفاده از راهبردهای یادگیری شناختی و فراشناختی، اشتیاق انگیزشی به دوست داشتن محیط آموزشی و علاقه جهت انجام فعالیت‌های آموزشی و اشتیاق رفتاری به حضور فعال و همراه با شور و شوق در محیط آموزشی اشاره دارد (Zhang, Qin & Ren, 2018). فراگیران دارای اشتیاق تحصیلی بالا برخلاف فراگیران دارای اشتیاق تحصیلی پایین رغبت بیشتری از خود برای صرف زمان و تلاش جهت انجام فعالیت‌های تحصیلی نشان می‌دهند، در انجام چنین تکالیفی خودکارآمدی و خودپنداره مناسب‌تر و مثبت‌تری دارند و در مواجهه با چالش‌های تحصیلی از راهبردهای مقابله‌ای مناسب استفاده می‌کنند (Lawson, et all, 2019).

یکی از عوامل موثر بر اشتیاق تحصیلی، جو مدرسه است (Lombardi, et all, 2019) که به جنبه‌های اجتماعی و روانشناختی و شکل فیزیکی محیط یادگیری (مدرسه) اطلاق می‌شود که شامل اعضاء مدرسه، تعاملات و ارتباطات، ارزش‌ها و هنجارها و رشد و توسعه اعضاء می‌باشد (Reaves, et all, 2018). جو مدرسه نوعی راهبرد در جهت پیشرفت، امنیت و حمایت است که ناظر بر محیط منظم، فرهنگ و همکاری همه اعضاء آن است (Romero & O'Malley, 2020). جو سالم و سازنده در هر سازمانی از جمله مدارس باعث بهبود روابط درون‌سازمانی، ارتباط صمیمانه و نزدیکی افراد می‌شود، در مقابل جو ناسالم و نامطلوب باعث ایجاد محیطی سرشار از استرس، اضطراب و سوءظن می‌شود (Kayiwa, et al, 2017). در جو مدرسه سالم و مطلوب دانش‌آموزان از کار با یکدیگر لذت می‌برند، تمایل به برقراری روابط صمیمانه و حمایت‌گرانه نسبت به یکدیگر دارند و نسبت به هم احساس تعهد می‌کنند (Llorent, Farrington & Zych, 2021).

یکی دیگر از عوامل موثر بر اشتیاق تحصیلی، کیفیت زندگی است (Kutlu & Kartal, 2018) که سازه‌ای چندبعدی شامل ابعاد فیزیکی، هیجانی، اجتماعی و روانی ناشی از کنش متقابل بین شخصیت افراد و پیوستگی رویدادهای زندگی می‌باشد (Spivey, Stallworth, Olivier & Chisholm-Burns, 2020). کیفیت زندگی به معنای ادراک از زمینه‌های فرهنگی، نظام ارزشی و وضعیت مبتنی بر هدفها، انتظارات، استانداردها و علاقه‌ها است که افراد در آن زندگی می‌کنند (Brabcova, Zarubova, Kohout & Krsek, 2015). کیفیت زندگی نشان‌دهنده آسایش و آرامش ناشی از رضایت یا عدم رضایت از جنبه‌های مختلف زندگی است (Lu, et al, 2018). کیفیت زندگی پایین از طریق افزایش استرس، اضطراب و فرسودگی تحصیلی باعث کاهش عملکرد و موفقیت تحصیلی می‌شود (Moon, Yoo & Cho, 2017).

یکی از متغیرهایی که به نظر می‌رسد بین جو مدرسه و کیفیت زندگی با اشتیاق تحصیلی نقش میانجی داشته باشد، خودتنظیمی است. خودتنظیمی به‌عنوان یکی از فرایندهای روانشناختی مهم در تحصیل به فرایندی اشاره دارد که در آن فراگیر به طور منظم و سازمان‌یافته افکار، احساس‌ها، هیجان‌ها و رفتارهای خود را جهت دستیابی به اهداف هدایت می‌کند (Wagner, et all, 2021). خودتنظیمی مجموعه‌ای از فرایندهای وابسته به محیط است که فراگیران برای انجام تکالیف آنها را انتخاب و این سازه نشان‌دهنده توانایی و ظرفیت فرد برای تعدیل رفتارهای خود با توجه به شرایط و تغییرات محیط درونی و بیرونی است (Yu, et al, 2020). فراگیران خودتنظیم علاقه و انگیزش درونی برای یادگیری مطالب دارند، از راهبردهای یادگیری شناختی و فراشناختی به طور مناسبی استفاده می‌کنند، بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی خود نظارت و ارزیابی دارند و در هنگام یادگیری مطالب آموزشی فعال و هدفمند هستند (Zachariou & Whitebread, 2019).

پژوهش‌هایی درباره روابط جو مدرسه، کیفیت زندگی، خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی انجام شده است. برای مثال نتایج پژوهش Lombardi, et all (2019) نشان داد که جو مدرسه بر اشتیاق تحصیلی اثر مثبت و معنادار داشت. Sheykholeslami & Karimiyan (2018) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که جو روانی- اجتماعی کلاس با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار داشت، نتایج پژوهش Yu, et al (2019) حاکی از رابطه مثبت و معنادار بین جو مدرسه و

خودتنظیمی بود. در پژوهشی دیگر Keramati, Shahamat Dehsorkh & Khosravi (2011) گزارش کردند که بین جو مدرسه و میزان خودتنظیمی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار وجود داشت. همچنین، نتایج پژوهش Mascia, Agus & Penna (2020) نشان داد که کیفیت زندگی بر خودتنظیمی اثر معناداری نداشت. Kutlu & Kartal (2018) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که کیفیت زندگی در مدرسه با اشتیاق به مدرسه و تحصیل رابطه مثبت و معنادار داشت. در پژوهشی دیگر Cetin (2018) گزارش کرد که کیفیت زندگی در مدرسه با اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معنادار داشت. Zahed-Babelan, Karimianpoor & Dashti (2015) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که کیفیت زندگی در مدرسه با اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معنادار داشت. علاوه بر آن، نتایج پژوهش Putarek & Pavlin-Bernardic (2020) حاکی از رابطه مثبت و معنادار بین یادگیری خودتنظیمی و اشتیاق به تحصیل بود. در پژوهشی دیگر Karimi, Abbasi & Morshedi (2019) گزارش کردند که بین خودتنظیمی، اشتیاق یادگیری و سازگاری شغلی رابطه مثبت و معنادار وجود داشت. دانش‌آموزان امروز، آینده‌سازان فردای جامعه هستند و بدون شک یکی از راه‌های مهم برای این منظور داشتن عملکرد تحصیلی مناسب است. برای داشتن عملکرد و موفقیت تحصیلی نیاز به اشتیاق تحصیلی است و دانش‌آموزان دارای اشتیاق تحصیلی در مقایسه با دیگران دارای انگیزه و تمایل درونی برای موفقیت هستند. برای بهبود اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ابتدا باید عوامل مرتبط با آن را شناسایی کرد و سپس بر اساس آنها راهکارهایی برای بهبود اشتیاق تحصیلی طراحی و اجر کرد. با اینکه اثر عامل خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی بررسی شده، اما اثر عوامل جو مدرسه و کیفیت زندگی کمتر بررسی شده و پژوهش حاضر با همین هدف طراحی و اجرا شده است. در نتیجه، پژوهش حاضر با هدف مدل‌یابی اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان انجام شد.

روش شناسی

این مطالعه مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ بودند. نمونه پژوهش ۳۵۰ دانش‌آموز بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. در این روش نمونه‌گیری ابتدا شهر تهران به چهار بخش شمالی، جنوبی، شرقی و غربی تقسیم و دو بخش به روش تصادفی انتخاب و از هر بخش سه مدرسه و از هر مدرسه نه کلاس در پایه‌های مختلف (دهم، یازدهم و دوازدهم) و رشته‌های مختلف (ریاضی، تجربی و انسانی) به صورت تصادفی انتخاب انتخاب شدند. به عبارت دیگر، از دانش‌آموزان رشته ریاضی هر مدرسه تعداد سه کلاس در پایه‌های مختلف و از دانش‌آموزان رشته‌های تجربی و انسانی نیز به همین صورت نمونه‌گیری شد. در نهایت از هر کلاس تعداد ۵ الی ۷ دانش‌آموز به روش تصادفی انتخاب شدند. برای نمونه‌ها رعایت نکات اخلاقی و اهمیت و ضرورت پژوهش بیان شد و از آنان خواسته شد تا پس از مطالعه دقیق به پرسشنامه‌ها پاسخ دهند. لازم به ذکر است که به آنها گفته شد هیچ پاسخ صحیح یا غلطی وجود ندارد و بهترین پاسخ، پاسخی است که گویای وضعیت واقعی آنها باشد. علاوه بر فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی، برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد.

پرسشنامه اشتیاق تحصیلی: پرسشنامه اشتیاق تحصیلی توسط Fredericks, et al (2004) با ۱۵ گویه و سه بعد اشتیاق رفتاری (۴ گویه)، اشتیاق عاطفی (۶ گویه) و اشتیاق شناختی (۵ گویه) طراحی شد. گویه‌ها با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از هرگز (۱) تا همیشه (۵) نمره‌گذاری و دامنه نمرات کل ابزار بین ۱۵ الی ۷۵ و نمره بالاتر نشان‌دهنده اشتیاق تحصیلی بیشتر است. Frederick's, et al (2004) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی اکتشافی تایید و پایایی کل آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش کردند. در ایران Safari, et al (2015) پایایی کل آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ و Javadi Elmi & Asadzadeh (2020) پایایی اشتیاق رفتاری، اشتیاق عاطفی و اشتیاق شناختی را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۹۱ و ۰/۷۳ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی کل و ابعاد اشتیاق رفتاری، عاطفی و شناختی با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۹۳، ۰/۸۹، ۰/۸۷ و ۰/۹۰ محاسبه شد.

پرسشنامه جو مدرسه: برای اندازه‌گیری جو مدرسه از پرسشنامه جو و هویت مدرسه Lee و همکاران (۲۰۱۷) استفاده شد که دارای ۳۸ گویه و پنج بعد رابطه کارکنان با دانش‌آموزان (۱۱ گویه)، هویت مدرسه (۷ گویه)، ارزش‌ها و رویکرد مشترک (۸ گویه)،

تاکیدهای آموزشگاه (۵ گویه) و رابطه دانش‌آموزان با یکدیگر (۷ گویه) بود. گویه‌ها با استفاده از مقیاس شش درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره‌گذاری و دامنه نمرات کل ابزار بین ۳۸ الی ۲۲۸ و نمره بالاتر نشان‌دهنده جو مطلوب‌تر مدرسه است. Lee, et all (2017) علاوه بر تایید روایی محتوایی ابزار، روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی اکتشافی تایید و پایایی کل و ابعاد آن را در پژوهش‌های مختلف بالاتر از ۰/۷۰ گزارش کردند. در ایران، et all, Imamgholivand (2019) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تاییدی، تایید و پایایی کل ابزار را با روش بازآزمایی ۰/۷۳ و پایایی ابعاد را با روش آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۷۸ تا ۰/۹۲ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی کل و ابعاد رابطه کارکنان با دانش‌آموزان، هویت مدرسه، ارزش‌ها و رویکرد مشترک، تاکیدهای آموزشگاه و رابطه دانش‌آموزان با یکدیگر با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۹۱، ۰/۷۹، ۰/۸۳، ۰/۷۵ و ۰/۸۶ محاسبه شد.

پرسشنامه کیفیت زندگی: پرسشنامه کیفیت زندگی توسط War & Sherbourne (1992) با ۳۶ گویه و دو بعد سلامت جسمی (عملکرد جسمی، محدودیت جسمی، درد جسمی و سلامت عمومی) و سلامت روانی (نشاط، عملکرد اجتماعی، محدودیت عاطفی و سلامت روانی) طراحی شد که ابعاد سلامت جسمی و روانی به ترتیب ۱۵ و ۱۴ گویه داشتند. گویه‌ها با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره‌گذاری و دامنه نمرات کل ابزار بین ۳۶ الی ۱۹۰ و نمره بالاتر نشان‌دهنده کیفیت زندگی مطلوب‌تر است. War & Sherbourne (1992) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی اکتشافی تایید و پایایی کل و ابعاد آن را در پژوهش‌های مختلف بالاتر از ۰/۷۰ گزارش کردند. در ایران، Bour, et all (2017) پایایی کل آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۲ و خرده‌مقیاس‌های بعد سلامت جسمی را در دامنه ۰/۷۷ تا ۰/۸۵ و خرده‌مقیاس‌های بعد سلامت روانی را در دامنه ۰/۸۰ تا ۰/۸۴ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی کل و ابعاد سلامت جسمی و روانی با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۹۱ و ۰/۸۲ محاسبه شد.

پرسشنامه خودتنظیمی: پرسشنامه خودتنظیمی توسط Bouffard, et all (1995) با ۱۴ گویه و سه بعد راهبردهای شناختی (۵ گویه)، راهبردهای انگیزشی (۳ گویه) و راهبردهای فراشناختی (۶ گویه) طراحی شد. گویه‌ها با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره‌گذاری و دامنه نمرات کل ابزار بین ۱۴ الی ۷۰ و نمره بالاتر نشان‌دهنده خودتنظیمی بیشتر است. Bouffard, et all (1995) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی اکتشافی تایید و پایایی کل و ابعاد راهبردهای شناختی، انگیزشی و فراشناختی را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۶۴، ۰/۴۸ و ۰/۸۲ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی کل و ابعاد راهبردهای شناختی، ایران، Ghorbani & Foolad Chang (2015) پایایی کل و ابعاد راهبردهای شناختی، انگیزشی و فراشناختی را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۶۴، ۰/۴۸ و ۰/۸۲ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی کل و ابعاد راهبردهای شناختی، انگیزشی و فراشناختی با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۷۶، ۰/۷۱ و ۰/۷۵ محاسبه شد. داده‌ها پس از گردآوری با پرسشنامه‌های فوق با روش مدل‌یابی معادلات ساختاری در نرم‌افزارهای SPSS-22 و LISREL-8.8 تحلیل شدند.

یافته‌ها

نمونه پژوهش حاضر ۳۵۰ دانش‌آموز دختر با میانگین سنی ۱۷/۱۲ سال بودند؛ به طوری که ۳۶/۲۹ درصد در پایه دهم، ۳۴ درصد در پایه یازدهم و ۲۹/۷۱ درصد در پایه دوازدهم مشغول به تحصیل بودند. در جدول ۱ نتایج میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی متغیرهای جو مدرسه، کیفیت زندگی، خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان ارائه شد.

جدول ۱. نتایج میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی متغیرهای جو مدرسه، کیفیت زندگی، خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان

متغیر	میانگین	انحراف معیار	جو مدرسه	کیفیت زندگی	خودتنظیمی	اشتیاق تحصیلی
جو مدرسه	۱۴۲/۵۴	۱۷/۵۲	۱			
کیفیت زندگی	۱۰۵/۰۰	۱۱/۳۱	۰/۳۵**	۱		
خودتنظیمی	۴۹/۳۷	۶/۲۵	۰/۶۱**	۰/۱۷*	۱	
اشتیاق تحصیلی	۴۴/۲۳	۵/۴۸	۰/۶۸**	۰/۲۹**	۰/۵۲**	۱

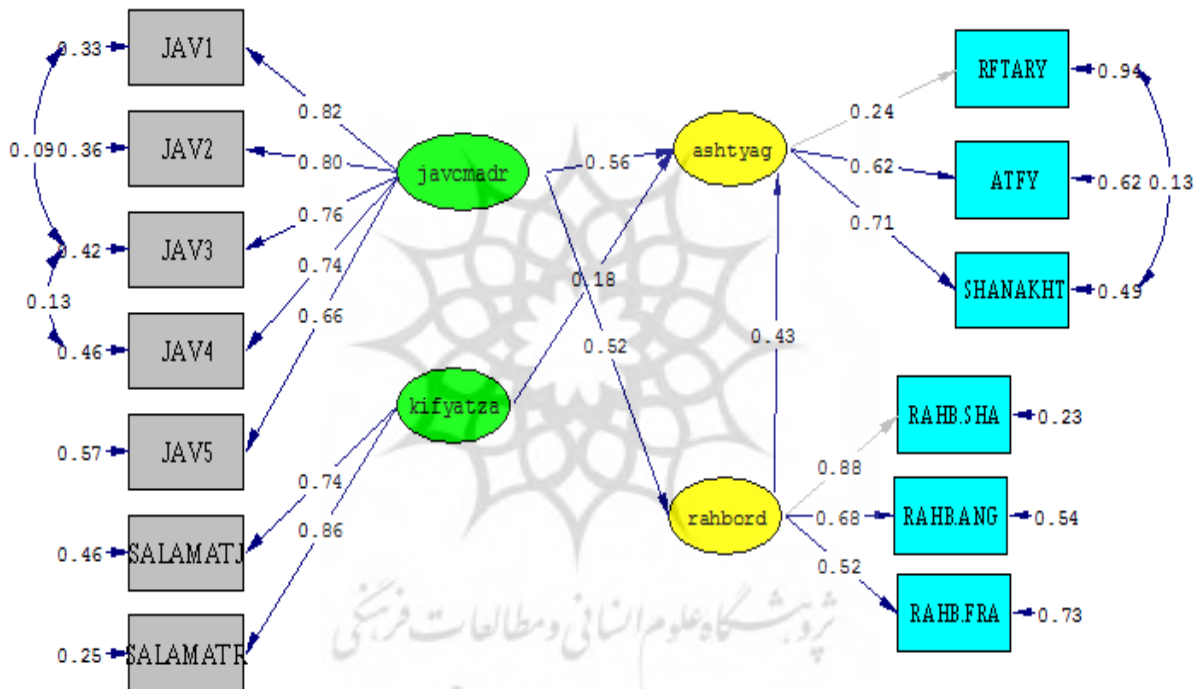
**P<۰/۰۱, *P<۰/۰۵

طبق نتایج جدول ۱، بین متغیرهای جو مدرسه، کیفیت زندگی، خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان همبستگی مثبت و معنادار وجود داشت ($P < 0.05$). بررسی پیش‌فرض‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری نشان داد که علاوه بر وجود همبستگی کافی بین متغیرها، فرض نرمال بودن بر اساس مقادیر آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای متغیرهای جو مدرسه، کیفیت زندگی، خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی و ابعاد آنها به دلیل معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ برقرار بود. در جدول ۲ نتایج شاخص‌های برازندگی مدل اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان ارائه شد.

جدول ۲. نتایج شاخص‌های برازندگی مدل اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان

شاخص‌ها	χ^2/df	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI
مقادیر شاخص‌ها	۱/۸۸	۰/۰۵۷	۰/۹۵	۰/۹۱	۰/۹۲	۰/۹۲
مقادیر قابل قبول	کمتر از ۳	کمتر از ۰/۰۸	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰

طبق نتایج جدول ۲، همه شاخص‌ها حاکی از برازش مناسب مدل اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان بودند. در شکل ۱ نتایج مدل برازش‌شده اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان در حالت ضرایب استاندارد و در جدول ۳ نتایج ضرایب مستقیم و غیرمستقیم آن ارائه شد.

Chi-Square=107.07, df=57, P-value=0.08000, RMSEA=0.057

شکل ۱. نتایج مدل برازش‌شده اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان در حالت ضرایب استاندارد

جدول ۳. نتایج ضرایب مستقیم و غیرمستقیم مدل اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان

مسیرها	اثرها	ضرایب استاندارد مسیرها	مقدار t	مقدار احتمال
مستقیم	اثر جو مدرسه بر خودتنظیمی	۰/۵۲	۹/۰۸	$P < 0.05$
	اثر جو مدرسه بر اشتیاق تحصیلی	۰/۵۶	۷/۶۱	$P < 0.05$
	اثر کیفیت زندگی بر خودتنظیمی	۰/۰۷	۰/۸۶	$P > 0.05$
	اثر کیفیت زندگی بر اشتیاق تحصیلی	۰/۱۸	۲/۳۸	$P < 0.05$
	اثر خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی	۰/۴۳	۵/۷۵	$P < 0.05$
غیرمستقیم	اثر جو مدرسه بر اشتیاق تحصیلی با میانجی‌گری خودتنظیمی	۰/۲۲	۷/۹۴	$P < 0.05$
	اثر کیفیت زندگی بر اشتیاق تحصیلی با میانجی‌گری خودتنظیمی	۰/۰۳	۱/۰۴	$P > 0.05$

طبق نتایج شکل ۱ و جدول ۳، جو مدرسه بر خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی اثر مستقیم و معنادار، کیفیت زندگی بر اشتیاق تحصیلی اثر مستقیم و معنادار و خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر مستقیم و معنادار داشت ($P < 0/05$)، اما کیفیت زندگی بر اشتیاق خودتنظیمی اثر معناداری نداشت ($P > 0/05$)، دیگر نتایج نشان داد که جو مدرسه با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر غیرمستقیم و معنادار داشت ($P < 0/05$)، اما کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر معناداری نداشت ($P > 0/05$).

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نقش و اهمیت اشتیاق تحصیلی در سایر عملکردهای تحصیلی از جمله موفقیت تحصیلی، پژوهش حاضر با هدف مدلیابی اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی در دانش‌آموزان انجام شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که جو مدرسه بر خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثر مستقیم و معنادار داشت که این یافته‌ها در زمینه اثر جو مدرسه بر خودتنظیمی با یافته‌های پژوهش‌های (Yu, et all (2019) و Keramati, et all (2011) و در زمینه اثر جو مدرسه بر اشتیاق تحصیلی با یافته‌های پژوهش‌های (Lombardi, et all (2019) و (Sheykhholeslami & Karimiyan (2018) همسو بود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که جو مدرسه مطلوب و مناسب سبب می‌شود که دانش‌آموزان اهداف مدرسه و نظام آموزشی را در راستای اهداف خود دانسته و برای موفقیت و پیشرفت در امور آموزشی و تحصیلی و احترام به ارزش‌های مدارس اهمیت خاصی قائل شوند و به این ترتیب با تعهد بیشتری وظایف و تکالیف تحصیلی خود را انجام دهند. اهمیت جو مدرسه به اندازه‌ای است که در روحیه دانش‌آموزان و میزان تعهدشان تاثیر زیادی دارد؛ به نحوی که با وجود جو مدرسه مطلوب یعنی جوی که در آن مدیر و معلمان و دانش‌آموزان با یکدیگر رفتار صادقانه‌ای داشته باشند، نظام آموزش و پرورش در رسیدن به اهداف خود موفق‌تر خواهد بود. در نتیجه، هر چه جو مدرسه توسط دانش‌آموزان مطلوب‌تر ارزیابی شود آنان از خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی بیشتری برخوردار می‌باشند، لذا جو مدرسه بر خودتنظیمی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثر مستقیم و معنادار داشت.

دیگر یافته‌های این پژوهش نشان داد که کیفیت زندگی بر خودتنظیمی دانش‌آموزان اثر معناداری نداشت که این یافته با یافته پژوهش (Mascia, et all (2020) همسو و کیفیت زندگی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثر مستقیم و معنادار داشت که این یافته با یافته پژوهش‌های (Kutlu & Kartal (2018) و Cetin, (2018) و Zahed-Babelan, et all (2015) همسو بود. در تبیین عدم اثر کیفیت زندگی بر خودتنظیمی دانش‌آموزان می‌توان گفت که در پژوهش حاضر از پرسشنامه کیفیت زندگی (War & Sherbourne (1992) استفاده شد که سلامت را در دو بخش جسمی و روانی ارزیابی می‌کند. از آنجایی که این ابزار یک متغیر سلامتی محسوب می‌شود و خودتنظیمی یک متغیر یادگیری، لذا می‌توان انتظار داشت که بین آنها ارتباط یا اثر معناداری وجود نداشت باشد. هر چند که نتایج حاکی از وجود رابطه یا اثر مثبت، اما غیرمعنادار بین آنها است. همچنین، در تبیین اثر کیفیت زندگی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان گفت که کیفیت زندگی به معنای رضایت از جنبه‌های مختلف زندگی و نشان‌دهنده وضعیت سلامتی و عملکرد خوب است که یک مفهوم فراگیر می‌باشد که از سلامت فیزیکی، رشد شخصی، حالات روانشناختی، سطح استقلال، روابط اجتماعی و روابط با نهادهای برجسته محیط تاثیر می‌پذیرد و بر ادراک فرد مبتنی است. بنابراین، دانش‌آموزان دارای کیفیت زندگی بالا در زندگی معمولاً شاداب‌تر، امیدوارتر و با انگیزه‌تر هستند. در نتیجه، می‌توان انتظار داشت که کیفیت زندگی بر اشتیاق تحصیلی به‌عنوان یک متغیر انگیزشی اثر مستقیم و معنادار بگذارد.

یافته‌های دیگر این پژوهش نشان داد که خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثر مستقیم و معنادار داشت که این یافته با یافته پژوهش‌های (Putarek & Pavlin-Bernardic (2020) و Karimi, et all (2019) همسو بود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که خودتنظیمی به صورت چرخه‌ای در سه مرحله قبل، حین و پس از عمل صورت می‌گیرد. در مرحله قبل از عمل، خودتنظیمی حالت تفکر و برنامه‌ریزی برای انجام کار دارد. در مرحله حین عمل، انجام فعالیت یادگیرنده خودتنظیم بیشتر حالت خودکنترلی و خودنظارتی دارد. در مرحله پس از عمل، به قضاوت، ارزیابی و واکنش نسبت به فعالیت‌های انجام شده می‌پردازد. در این مرحله است که یادگیرنده احساس رضایت از تلاش‌ها، کوشش‌ها و پافشاری‌های خود دارد. بدیهی است که

یادگیرنده خودتنظیم که انگیزه قوی در انجام فعالیت‌ها دارد و به عبارتی هدفمند است از سلامت، بهزیستی و شادکامی بیشتری برخوردار است. در نتیجه، با افزایش خودتنظیمی میزان اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان افزایش می‌یابد. علاوه بر آن، یافته‌های این پژوهش نشان داد که جو مدرسه با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثر غیرمستقیم و معنادار داشت، اما کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثر معناداری نداشت. در تبیین عدم اثر معنادار کیفیت زندگی با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان گفت که از یک سو خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر معنادار داشت و از سوی دیگر کیفیت زندگی بر خودتنظیمی اثر معناداری نداشت و هنگامی که برآیند آنها یعنی اثر میانجی خودتنظیمی بین کیفیت زندگی و اشتیاق تحصیلی بررسی شود، می‌توان انتظار داشت که بین آنها اثر معناداری وجود نداشته باشد. همچنین، در تبیین اثر معنادار جو مدرسه با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان گفت که جو مدرسه بر خودتنظیمی اثر معنادار و خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی اثر معنادار داشت و هنگامی که برآیند آنها یعنی اثر میانجی خودتنظیمی بین جو مدرسه و اشتیاق تحصیلی بررسی شود، می‌توان انتظار داشت که بین آنها اثر معناداری وجود داشته باشد. تبیین دیگر اینکه اثر جو مدرسه بر اشتیاق تحصیلی با واسطه متغیرهای شناختی و انگیزشی صورت می‌پذیرد و از متغیرهای انگیزشی می‌توان به انگیزش درونی، نگرش مثبت و غیره و از متغیرهای شناختی می‌توان به خودکارآمدی، راهبردهای شناختی، راهبردهای فراشناختی، خودنظم‌دهی و غیره اشاره کرد و از آنجایی که خودتنظیمی دارای ابعاد شناختی و انگیزشی است، لذا می‌توان انتظار داشت که خودتنظیمی میانجی مناسبی بین جو مدرسه و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان باشد. در نتیجه، می‌توان انتظار داشت که جو مدرسه با میانجی‌گری خودتنظیمی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اثر غیرمستقیم و معنادار داشته باشد.

مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر شامل استفاده از ابزارهای خودگزارشی، محدود شدن جامعه پژوهش به دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران و تک جنسیتی بودن نمونه پژوهش (دانش‌آموزان دختر) اشاره کرد. با توجه به محدودیت‌ها استفاده از سایر روش‌های اندازه‌گیری داده‌ها مثل مصاحبه ساختاریافته یا نیمه‌ساختاریافته، انجام پژوهش بر روی دانش‌آموزان سایر دوره‌های تحصیلی و تکرار این پژوهش بر روی دانش‌آموزان پسر پیشنهاد می‌شود. با توجه به اهمیت اشتیاق تحصیلی در موفقیت و عملکرد تحصیلی پیشنهاد می‌شود که برای برنامه‌ریزی جامع و مانع جهت بهبود اشتیاق تحصیلی اثر سایر متغیرها از جمله سرزندگی تحصیلی، کیفیت زندگی در مدرسه و غیره بر آن ارزیابی شود. با توجه به نتایج پژوهش حاضر و نقش اشتیاق تحصیلی در موفقیت‌های تحصیلی و موفقیت‌های شغلی آتی دانش‌آموزان، برنامه‌ریزی برای بهبود اشتیاق تحصیلی آنان توسط متخصصان و برنامه‌ریزان نظام آموزش و پرورش ضروری است. آنان برای این منظور و جهت بهبود اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان می‌توانند از طریق ارتقای جو مدرسه، کیفیت زندگی و خودتنظیمی آنان اقدام کنند.

References

- Bouffard T, Boisvert J, Vezeau C, Larouche C. (1995). The impact of goal orientation on self-regulation and performance among college students. *British Journal of Educational Psychology*, 65(3): 317-329.
- Bour A, Khanekeshi A, Emamgholipoor N. (2017). Comparison of sleep quality and quality of life between patients using soporific drugs and normal individuals. *Journal of Psychology New Ideas*, 1(2): 9-18.
- Brabcova D, Zarubova J, Kohout J, Krisek P. (2015). Effect of learning disabilities on academic self-concept in children with epilepsy and on their quality of life. *Research in Developmental Disabilities*, 45-46: 120-128.
- Cetin SK. (2018). An analysis on the qualities of school life and classroom engagement levels of students. *South African Journal of Education*, 38(2): 1-13.
- Fredericks JA, Blumenfeld P, Paris A. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74(1): 59-109.
- Ghorbani R, Foolad Chang M. (2015). The relation of self-regulation and communal mastery to psychological well-being. *Research in School and Virtual Learning*, 2(8): 31-42.
- Imamgholivand F, Kadivar P, Sharifi HP. (2019). Psychometric indexes of dual school climate and school identification questionnaire-student (SCASIM-St). *Educational Measurement*, 9(35): 107-132.
- Javadi Elmi L, Asadzadeh H. (2020). Structural equation modeling of students' academic engagement based on academic help-seeking, transformational teaching, perceived social support with the mediation role of academic buoyancy. *Quarterly Social Psychology Research*, 10(37): 101-122.
- Karimi E, Abbasi M, Morshedi Z. (2019). The study of relationship between self-regulation, academic burnout and learning passion in predicting nursing student job adaptability. *Education Strategies in Medical Sciences*, 12(5): 121-132.
- Kayiwa J, Clarke K, Knight L, et al. (2017). Effect of the good school toolkit on school staff mental health, sense of job satisfaction and perceptions of school climate: Secondary analysis of a cluster randomised trial. *Preventive Medicine*, 101: 84-90.
- Keramati E, Shahamat Dehsorkh F, Khosravi H. (2011). The relationship between school social environment (school climate) and students' level of self-regulation at high schools in Mashhad. *Journal of Modern Psychological Researches*, 6(23): 133-153.
- Kutlu O, Kartal K. (2018). Examining the relationships among school engagement, quality of school life and academic achievement of university students. *Electronic International Journal of Education, Arts and Science*, 4(8): 1-19.
- Larson K E, Bottiani J H, Pas E T, et all. (2019). A multilevel analysis of racial discipline disproportionality: A focus on student perceptions of academic engagement and disciplinary environment. *Journal of School Psychology*, 77: 152-167.
- Lawson C, Salter A, Hughes A, Kitson M. (2019). Citizens of somewhere: Examining the geography of foreign and native-born academics' engagement with external actors. *Research Policy*, 48(3): 759-774.
- Lee E, Reynolds KJ, Subasic E, et all. (2017). Development of a dual school climate and school identification measure-student (SCASIM-St). *Contemporary Educational Psychology*, 49: 91-106.
- Llorent V J, Farrington D P, Zych I. (2021). School climate policy and its relations with social and emotional competencies, bullying and cyberbullying in secondary education. *Revista de Psicodidactica*, 26(1): 35-44.
- Lombardi E, Traficante D, Bettoni R, et all. (2019). The impact of school climate on well-being experience and school engagement: A study with high-school students. *Frontiers in Psychology*, 10(2482): 1-11.

- Lu L, Xu D, Liu H, et al. (2018). Internet addiction in Tibetan and Han Chinese middle school students: prevalence, demographics and quality of life. *Psychiatry Research*, 268: 131-136.
- Mascia M L, Agus M, Penna M P. (2020). Emotional intelligence, self-regulation, smartphone addiction: Which relationship with student well-being and quality of life? *Frontiers in Psychology*, 11(375): 1-7.
- Metzger I W, Cooper S M, Griffin C B, et al. (2020). Parenting profiles of academic and racial socialization: Associations with academic engagement and academic self-beliefs of African American adolescents. *Journal of School Psychology*, 82: 36-48.
- Moon H J, Yoo S, Cho YW. (2017). The effect of chronotype and social jetlag on sleep, mental health, quality of life, and academic performance of medical students. *Journal of the Neurological Sciences*, 381: 296-299.
- Putarek V, Pavlin-Bernardic N. (2020). The role of self-efficacy for self-regulated learning, achievement goals, and engagement in academic cheating. *European Journal of Psychology of Education*, 35: 647-671.
- Reaves S, McMahan S D, Duffy SN, Ruiz L. (2018). The test of time: A meta-analytic review of the relation between school climate and problem behavior, 39: 100-108.
- Romero L S, O'Malley M D. (2020). An examination of classes of school climate perceptions among Latinx middle school students. *Journal of School Psychology*, 82: 70-84.
- Safari H, Jenaabadi H, Salmabadi M, Abasi A. (2016). Prediction of academic aspiration based on spiritual intelligence and tenacity. *Education Strategies in Medical Sciences*, 8(6): 7-12.
- Sheykholeslami A, Karimiyan Gh. (2018) The prediction of students' Academic Engagement based on academic support and class psycho-social climate. *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, 6(10): 95-111.
- Spivey C A, Stallworth S, Olivier E, Chisholm-Burns MA. (2020). Examination of the relationship between health-related quality of life and academic performance among student pharmacists. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 12(11): 1304-1310.
- Wagner N J, Holochwost S, Danko C, et al. (2021). Internet addiction in Tibetan and Han Chinese middle school students: prevalence, demographics and quality of life. *Early Childhood Research Quarterly*, 54: 286-293.
- Ware JE, Sherbourne CD. (1992). The MOS 36-item short-form health survey (SF-36). I conceptual framework and item selection. *Medical Care*, 30(6): 473-483.
- Yu C, Li W, Liang Q, et al. (2019). School climate, loneliness, and problematic online game use among Chinese adolescents: The moderating effect of intentional self-regulation. *Frontiers in Public Health*, 7(90): 1-9.
- Yu J, Ghassabian A, Chen Z, et al. (2020). Maternal Immune activity during pregnancy and socioeconomic disparities in children's self-regulation. *Brain, Behavior and Immunity*, 90: 346-352.
- Zachariou A, Whitebread D. (2019). Developmental differences in young children's self-regulation. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 62: 282-293.
- Zahed-Babelan A, Karimianpoor Gh, Dashti E. (2015). The relationship between quality of life-school with academic encouragement considering the mediating role of academic self-concept. *Journal of Educational and Scholastic Studies*, 3(4): 31-48.
- Zhang Y, Qin X, Ren P. (2018). Adolescents' academic engagement mediates the association between Internet addiction and academic achievement: The moderating effect of classroom achievement norm. *Computers in Human Behavior*, 89: 299-307.

Modeling of Academic Engagement based on School Climate and Quality of Life with Mediated Self-Regulation in Students

Zahra Taghizadeh Shideh¹

Parisa Tajalli^{2*}

Zohreh Sadeghi Afjeh³

Abstract

Purpose: Present research was conducted with aim of modeling of academic engagement based on school climate and quality of life with mediated self-regulation in students.

Methodology: This was a cross-sectional correlational study. The study population was female high school students in Tehran in the academic year 2019-20. The research sample was 350 students who were selected by multi-stage random sampling method. In addition to the demographic information form, academic motivation questionnaires (Frederick et al., 2004), school climate (Lee et al., 2017), quality of life (War & Sherborn, 1992) and self-regulation (Boffard et al., 1995) were used to collect data. Data were analyzed by structural equation modeling in SPSS-22 and LISREL-8.8 software.

Findings: The results showed that the mode of academic engagement based on school climate and quality of life with mediated self-regulation in students had a good fit. Also, school climate had a direct and significant effect on self-regulation and academic engagement, quality of life had a direct and significant effect on academic engagement and self-regulation had a direct and significant effect on academic engagement ($P < 0.05$), but quality of life had not a significant effect on self-regulation ($P > 0.05$). Other results showed that the school climate with mediated self-regulation had an indirect and significant effect on academic engagement ($P < 0.05$), but the quality of life with mediated by self-regulated had no significant effect on academic engagement ($P > 0.05$).

Conclusion: According to the results, to improve students' academic engagement can be done by improving their school climate, quality of life and self-regulation.

Keywords: Academic Engagement, School Climate, Quality of life, self-Regulation, Students

1. PhD Student, Department of Educational Psychology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. z.taghizade977@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of General-Exceptional Psychology, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran Iran (Corresponding Author). P_tajalli@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Varamin Branch, Islamic Azad University, Varamin, Iran. zsadeghi540@yahoo.com